

Op vier uur vliegen ligt een land waar een aanzienlijk deel van de Nederlanders hun wortels hebben: Marokko. Toch is het voor veel toeristen niet direct een voor de hand liggende vakantiebestemming. Onterecht. Marokko heeft veel te bieden.

Zicht op een oud fort, omgebouwd tot hotel, nabij Nekob (links). Rechts: een straat in het oude stadsdeel van Essaouira.

Meer dan soeks en slangenbezweerders

Seada Nourhussen

'Zouden ze daar anders zijn dan hier?' Bereid u voor op veel nieuwsgierige en soms beledigende vragen uit uw omgeving als u een reis naar Marokko gaat maken. Zoals: „Zouden Marokkaanse jongeren zich in hun natuurlijke habitat ook ontpoppen tot brutale hangieugd?"

Maar eerlijk is eerlijk: wij zijn ook best opgewonden over deze reis. Wij fantaseren in het vliegtuig van geslurde deernes die door nauwe steegjes zwieren, mysterieuze nomadenvolken en oude mannetjes die, nippend aan munthee, het leven doornemen in verlaten Berberdorpjes. Enfin, we slaan op hol.

Gelukking staan we na een halve dag – een tussenstop in Lyon, tja goedkoop ticket – dan eindelijk op Marokkaanse bodem. Naast ons reuticket hebben we twee reisgidsen op zak. *C'est tout*. Nou, we hebben ook twee overnachtingen voor 12 (!) euro de man in een hostel booked.

Maar als we onze vrolijke taxichauffeur naar ons nedrige onderkomen willen sturen, weigert hij. Dat hostel? Als we hem moeten geloven kruipen de kakkerlakken daar gerust gezellig bij je in bed.

We zijn moe en onze koffers zijn nog niet aangekomen. Plan B: rij ons maar naar dat luxe designhotel dat we in Nederland op het internet te duur hadden gevonden. Kan ons het schelen, we verdienen nu een designbadkamer. Visa betaald. Als er iets is dat meteen opvalt is dat de zaken in Marokko snel geregeld kunnen worden. Geen reservering? Maak niet uit. Met drie personen op een tweepersoonssuite omdat het anders in de papieren loopt? Dan maken we gewoon een extra bed op. Pas de problème. *Of inshallah*, als Allah het wil, is ook stevast het antwoord na een verzoek.

Vanwege het internationale vliegveld Mohammed V is Casablanca een onvermijdelijke stop voor toeristen.

Maar wie bij Casablanca, vanwege de gelijknamige film met Humprey Bogart en Ingrid Bergman romantiek verwacht, komt bedrogen uit. Deze moderne miljoenenstad aan de Noord-Atlantische kust is het economisch centrum van Marokko vol snelle zakenmannen én vrouwen in dure wagens en volkenkrabbers compleet met beursberichten á la Times Square in New York. In de nogal leuke medina, het oude, ommuurde deel van 'Casa', heerst weer een middeleeuwse traagheid. We flaneren langs de stranden en zwembaden van het chique Corniche, genieten van een geweldige lunchen bij Rick's

Zaken kunnen in Marokko snel geregeld worden. Geen reservering? Maakt niet uit.

Café, dat door een Amerikaanse wél geheel in de sfeer van de film uit 1942 is gebouwd en bezoeken de indrukwekkende Hassan II-moskee met een minaret van 200 meter. Er is meer te zien in het 'witte huis', maar wij zijn klaar voor andere oorden.

Volgende stop is Fès. Naast Meknes, Marrakech en hoofdstad Rabat, een van de koningssteden. We reizen eerste klas per trein. De slimste manier vanuit Casablanca voor wie geen auto of camper heeft, vanwege de goede wegen de allerbeste optie. Naast ons zit een dame achtereenovels haar teenagels te lakken, de donshaartjes boven haar lip te epileren en te flossen. Tegenover ons bent een oudere man te bidden, terwijl een opgesloten jongen naar keiharde rap luistert via zijn mp3-speler. Als het hier al zo kleurrijk is, hoe gaat het er dan in de tweede klas

aan toe? De stoelen zijn in elk geval comfortabel en ruim. Jammer dat het spoorwag niet tot het noorden beperkt was de rit van vier uur heeft ons nog geen 15 euro armer gemaakt.

Zodra we voor de beroemde blauwe stadspoort van Fès, Bab Boujeloud, zijn afgezet door de taxichauffeur, de straatjes van de medina zijn te smal voor auto's, voelen we de heetie van Casablanca van ons afglijden. Fès, van oudsher het intellectuele en religieuze hart van Marokko, is authentiek en gemoedelijk. Het grootste deel van de bevolking woont in het oudste deel van de stad, dat dateert uit de 8ste eeuw en op de Unesco-Werelderfgoedlijst staat. De mensen in Fès hebben een lekkere lome tred en maken graag een praatje met je. Soms uit interesse en vaak om iets te verdienen. Onze tactiek: vriendelijk glimlachen en dan snel naar de vele bezienswaardigheden. Zoals een van de ruim 300 meedersa's (koranscholen) en moskeeën die het doolhof van de medina herbergt.

Wij bezoeken de gerestaureerde koranschule Bou Inania uit de 14de eeuw met vloeren van onyx en marmer en prachtig bewerkte cederhouten deuren. Voor de Kairouyine-moskee uit de 9de eeuw, een *must* volgens de reizigers, hebben we helaas geen tijd meer. Tussendoor snuffelen we rond in de zoek, de overdekte markt in de medina vol groente, fruit, kruiden en sierlijke koperen lampen. Het is nogal een aanslag op de reukorganen, maar toch zijn de leerlooiers heel bijzonder om vanaf de terrassen aan het werk te zien. Ze gebruiken er nog altijd vogelmest, vandaar de geur. Ons bezoek aan Fès eindigt op één van de vele heuvels. We bekijken deze bijzondere stad nog eens goed bij zonsopgang en maken ons dan klaar voor het volgende avontuur: de Sahara.

De weg naar het zuidoostelijke Merzouga, vlakbij Algerije, voert langs verrassende plaatsjes zoals het mondaine Ifrane in het Midden-Atlasgebirge. Vanwege de hoogte, cederbossen, villa's met puntdakken en zelfs skimogelijkheden het Zwitserland van Marokko genoemd. We worden voor nog geen 180 euro per Mercedes vervoerd. 12 uur met de nachtbus leek ons wel heel Spaars. Wij doen er 8 uur over. Onze aardige chauffeur is niet te beroerd om de gids uit te hangen. En met ons gemankerde Frans verstaan we hem best. Hij wijst een prestigieuze universiteit in Ifrane en een van de paleizen van koning Mohammed VI aan. Het landschap verschildt ondersteden langzaam van het groen van de cederbossen in het beige van het ruige stepplandschap. De weg wordt steeds stoffiger als we leemdorpjes met hier en daar een noma-denfamilie en stadjes als Rissani naderen. We vergapen ons aan de surrealistische oases die uit het niets lijken op te doemen. Na kilometers stof en steen zijn er opeens palmbomen, beekjes en bedrijvigheid. En dan zien we het ineens in de verte: de woestijn. Alles is plots terracottakleurig, zelfs ons sfeervolle uit leem opgetrokken hotel.

Als kinderen zo blij bestijgen we de volgende dag onze kamelen die ons naar de zandduinen van Erg Chebbi zullen brengen. De stilte en onverstoordheid van de Sahara is wonder-schoon, we kunnen niet anders zeggen. Bij kaarslicht eten we de lekkerste tajine met kip tot nu toe, dansen en trommelmen met onze begeleiders en vallen dan onder een dikke laag dekens en de blote sterrenhemel in slaap. Een onvergetelijke ervaring.

Ourazzate, de volgende bestemming vijf uur richting het westen, is een gekke plek. Waarom weten we niet. Misschien omdat het bizar brede straten heeft voor een stadje met net zoveel inwoners als Barendrecht. We bekijken braaf de Kasba Taoui, oot de zetel van Berbervorst El Glaoui, met fraaie muur- en plafond-schilderingen en ontelbaar veel gangetjes, luikjes en kamertjes. Maar we worden pas echt enthousiast van de

Atlasfilmstudio's. Enorm toeristisch, maar o zo leuk. Ourazzate, omringd door de Hoge Atlas, de woestijn en een overweldigend stuwmeer, heeft al jaren een grote aantrekkingskracht op Hollywood. We lopen door decors van kaskrakers als 'Kundun', 'Alexander' en 'Kingdom of Heaven'. Ontnuchterend om te zien dat de enorme sfinxen uit 'Asterix & Obelix' van 'piepschaum' en 'gips', zoals onze geestige gids het uitspreekt, gemaakt blijken.

Dan willen we weg uit het hete dal. Kustplaats Essaouira zal voor verkoeling zorgen. De lieflijke blauw-witte

Wie bij Casablanca romantiek verwacht, komt bedrogen uit

badplaats is misschien wel de meest onverwachte plaats in Marokko. Populair bij kunstenaars en surfers wordt de wind is overall in Essaouira. Hij jaagt door de smalle straatjes van de kleine medina vol kunstenaars en over het brede plein bij het Fort des Portugaises uit de 18de eeuw met de originele bronzen kanonnen en de haven. Daar turen we naar de honderden blauwe visserbootjes die terugkeren met de sardienvangst en de zwermen meeuwen. Een verbluffend gezicht. Bij de viskraampjes kunnen we ter plekke de dagvangst laten grillen. Verser kan niet. Shoppen in de medina van Essaouira is een genot. De verkopers zijn niet op de dreef, zoals vaak wel het geval is in Marokko, maar wachten rustig af. Marrakech is onze laatste halte. De imposante 'rode' stad omarmd door palmentuinen vergt al onze aan-

dacht dus blijven we er wat langer. Er is ook zoveel te zien: de Koutoubia Moskee uit de 12de eeuw met wandeltuin vol rozen en de ranke Spaans-Moorse minaret. Niet overslaan: de Minbar van de Koutoubia, die staat elders maar is zeker de moeite waard om voor om te lopen. Deze kansel met merkwaardig geometrische houtsnijwerk werd in 1337 in Cordoba gemaakt. De Saïdische grafmonumenten en het 16de eeuwse paleis van El Badia vragen geduld: lange rijen toeristen. Het duizelt ons dus zoeken we de rust op in het geweldig exotische Jardin Majorelle mét het beroemde blauwe huis van wijlen modekoning Yves Saint Laurent. Bij het bescheiden Musée de Marrakech met moderne kunst en een adembenemd mooie hal nippen we buiten aan munthee. We shoppen ons scheid in de zoek. Advies: pingelen tot je erbij neervalt. Soms betaal je uiteindelijk maar een kwart van de startprijs. Maar de oneindige wirwar van steegjes en pleintjes is ook vermoeiend.

In de avonduren is het knotsgekke Jemma el Fna-plein met acrobaten, waterverkopers en sprookjesvertellers de plek waar de stad samenkomen. Voor een paar euro kun je hier heerlijke gekruide spiesjes met kip en rund, gebakken aubergines en gefrituurde vis bestellen. Je zit zij aan zij met de Marokkanen. Die komen, net zoals de toeristen, met gezin en al in de avond vertier zoeken op de plek waar vroeger publieke executies werden gehouden. Het klinkt als een cliché, maar in Marrakech komen we écht ogen en oren tekort. De geur van munt, safran, kamelenleer en het hypnotiserend geluid van de ghaita, het blaasinstrument van de slangenbezweerders, blijft ons nog lang na.

Wat een reis! Zelden zijn we in zo'n divers en verrassend land geweest dat toch zo dichtbij ligt, concluderen we tevreden. Marokko was soms te veel, maar aldoor boeiend. We beloven elkaar nog eens terug te komen. *Inshallah*.

Bijzondere logeerradressen:

- Leuker dan grote hotelketens zijn de vele privé-riads, royale woonhuizen, eigenlijk kleine paleizen, met open binnentuin in de oude binnensteden. Een paar plekken die ons goed bevielen.
- Fès: Schitterend huis van ruim 800 jaar oud met zeer vriendelijk personeel, majestueuze kamers met plafonds van zes meter en een fabelachtig zwembad vol mozaïekstenen. www.raidfesbaraka.com.
- Ourazzate: Hoewel geen riad, wel een fantastische plek buiten de stad, maar aan het gigantische stuwmeer. www.lestourmalines.net.
- Essaouira: Riad l'Ayel: Sfeervol, piepklein huis (4 kamers) waar het servicegerichte personeel na achten vertrekt en het huis soms voor u alleen is. Met dakterrassen.
- Marrakech: Riad 5 Sens. Centraal gelegen en fantastisch ingerichte moderne riad vol design en met themakamers zoals 'Sahara' en '1001-nacht'. Heel geschikt voor gezinnen vanwege de grote kamers met wel vier bedden.
- www.riad5sens.com
- Meer informatie over bijzondere accommodaties in Marokko op: www.maroc-emotions.com/www.prestigia.com of www.valerius.nl

Do's en dont's

- Zeker doen:
  - Een hammam bezoeken voor een flinke schrobbeurt en stoomddouche
  - Eens denken aan *personal shopper* als het aanbod van de zoek u te veel wordt. Kijk op www.personal-shopper-marrakech.com.
  - Vragen of de meter aankan als u in een taxi gaat zitten.
- Zeker niet doen:
  - Meelopen met jongetjes die u ongevraagd de weg willen wijzen. Achteraf eisen ze geld. Het slimste is om de weg te vragen aan een oudere heer of dame in een winkeltje.
  - De vraagprijs betalen voor wat dan ook. Afdingen is een nationale sport in Marokko.

Voor wie liever kiest voor een geheel verzorgde vakantie: Trouw biedt voor haar lezers een 13-daagse culturele rondreis door Marokko aan, met een bezoek aan de vier koningssteden en een tocht door het Atlasgebirge. Zie voor meer informatie de advertentie in de krant op pagina 24.

advertising banner for MAROKKO. Features a 'TOPvoordeel!' badge, a price of '8 dagen vanaf 599 o.b.v. 2 personen', and a table of flight prices for different months. Includes 'Inclusief excursies met Nederlandse reisleiding!' and 'BOEK ONLINE' information.